

NYE KOMMUNALE HANDICAPPOLITIKKER

*- Inspiration til at udvikle handicappolitik
med handling og fremdrift*

Det Centrale Handicapråd

INDHOLD

1. Kommunale handicappolitikker.....	4
2. Indhold i en handicappolitik.....	8
3. Udarbejdelse af en handicappolitik.....	12
4. Implementering af en handicappolitik	16

UDGIVER

Det Centrale Handicapråd
Stationsvej 10 • 9460 Brovst

ISBN: 978-87-90985-01-1

FORORD

For mere end ti år siden tiltrådte Danmark FN's Handicapkonvention. Konventionen stiller krav om, at mennesker med handicap skal have lige muligheder for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre. Mennesker med handicap lever – ligesom alle andre – overvejende deres liv i nærmiljøet. Det er her, de går i skole, på arbejde og dyrker deres fritidsinteresser. En stor del af mulighederne for at efterleve konventionen ligger derfor i kommunernes hænder.

Det Centrale Handicapråd stiller i denne publikation skarpt på, hvordan den enkelte kommune kan understøtte sit arbejde med at opfylde konventionens krav ved at omsætte rettighederne i kommunens handicappolitik og bruge handicappolitikken som et vigtigt redskab til at nedbryde barrierer for mennesker for handicap.

Handicappolitikker er ikke noget nyt i kommunelandskabet. Stort set alle kommuner har allerede en handicappolitik, men en stor del er af ældre dato. Nu er tiden inde til at tage næste skridt i retning af mere handlingsorienterede politikker, som omsætter handicappolitiske mål til konkrete initiativer og aktivt anvender FN's Handicapkonvention.

Publikationen giver inspiration og konkrete idéer til kommunernes arbejde med at udvikle og implementere handicappolitikker. Anbefalingerne og idéerne er udviklet med afsæt i konkrete erfaringer fra forskellige kommuner. Eksemplerne er tænkt som inspiration, men vil også kunne bruges som oplæg til en debat om, hvordan en handicappolitik kan udvikles eller revideres i den enkelte kommune.

Publikationen henvender sig til alle, der er involveret i kommunernes arbejde med at udarbejde, implementere og følge op på kommunale handicappolitikker. Det kan være kommunalpolitikere, medlemmer af kommunale handicapråd, handicaporganisationer eller medarbejdere fra kommunale forvaltninger, der er tilknyttet arbejdet med kommunens handicappolitik. Materialet kan både bruges som inspiration ved formulering af en helt ny politik eller revidering af en eksisterende politik.

Jeg vil gerne opfordre til, at I lader jer inspirere af hinandens gode erfaringer med handicappolitikker og handleplaner på tværs af kommunerne. Vi skal lære af dem, der gør det godt.

God læselyst og arbejdslyst med de kommunale handicappolitikker!

Liselotte Hyveled
Formand for Det Centrale Handicapråd

1. KOMMUNALE HANDICAPPOLITIKKER

Danmark tiltrådte FN's Handicapkonvention i 2009 og påtog sig derved en international forpligtelse til at sikre, at mennesker med handicap har de rettigheder, som konventionen foreskriver. Siden har konventionen dannet rammen for, hvilke mål Danmark skal leve op til for at sikre, at mennesker med handicap kan deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

Kommunerne har det samlede myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar på handicapområdet. Kommunernes politik og konkrete indsatser har derfor stor betydning for det liv, som mennesker med handicap lever. Kommunerne spiller en central rolle i den vedvarende bestræbelse på at efterleve FN's Handicapkonvention på kommunalt niveau og sikre den lokale udmøntning af konventionen.

Den enkelte kommune kan understøtte sit arbejde med at opfylde konventionen ved at udarbejde kommunens handicappolitik i overensstemmelse med konventionen.

Det er ikke lovpligtigt at have en kommunal handicappolitik, men en handicappolitik kan være et nyttigt styringsredskab i arbejdet med at udvikle handicapområdet og mindske barriererne i kommunen for mennesker med handicap. Det er kommunalbestyrelsen i den enkelte kommune, der beslutter, om kommunen skal udarbejde en handicappolitik. Kommunalbestyrelsen har ligeledes det overordnede ansvar for at udvikle og gennemføre kommunens handicappolitik, herunder at sikre finansiering til udarbejdelse og gennemførelse af handicappolitikken.

KORT OM FN'S HANDICAPKONVENTION

Artikel 1 - Formål

Formålet med FN's Handicapkonvention er at sikre, at personer med handicap kan få fuldt udbytte af menneskerettighederne og de fundamentale frihedsrettigheder samt at fremme respekten og værdigheden hos mennesker med handicap.

Artikel 3 - De otte generelle principper

Konventionen består af i alt 50 artikler, som omhandler rettighederne for mennesker med handicap inden for bestemte områder. Helt centralt i konventionen er artikel 3, der indeholder konventionens generelle principper.

Alle bestemmelserne i konventionen skal læses i lyset af de otte generelle principper. Det betyder, at konventionen skal gennemføres på en måde, som bedst muligt sikrer virkeliggørelsen af disse principper inden for de samfundsøkonomiske rammer i de enkelte lande.

1. Respekt for menneskets naturlige værdighed og personlige autonomi
2. Ikke-diskrimination
3. Fuld og effektiv deltagelse og inklusion i samfundslivet
4. Respekt for og accept af forskellighed og mangfoldighed
5. Lige muligheder
6. Fysisk og digital tilgængelighed
7. Ligestilling mellem mænd og kvinder
8. Respekt for børns udviklingsmuligheder og identitet

Du kan finde mere information om FN's Handicapkonvention på Det Centrale Handicapråds hjemmeside: www.dch.dk/handicapkonventionen

Hvorfor er det vigtigt at have en handicappolitik?

Erfaringerne viser, at der er en række positive effekter tilknyttet arbejdet med kommunale handicappolitikker. De positive effekter er ofte resultatet af både processen med udarbejdelse af indholdet i handicappolitikken, implementeringen af de konkrete initiativer i praksis og indfrielsen af målene. Handicappolitikken har positiv betydning på flere måder:

Større opmærksomhed og viden om handicapområdet

En handicappolitik sætter handicapområdet på dagsordenen og skaber større opmærksomhed og bevidsthed om vilkårene for mennesker med handicap lokalt. Processen med udarbejdelse af indholdet i handicappolitikken og gennemførelse af de konkrete initiativer medvirker til, at kommunalpolitikere og embedsmænd generelt opnår større kendskab til det handicappolitiske arbejde. Det betyder, at de handicappolitiske aspekter i højere grad medtænkes fra start som en integreret del af tilgangen til opgaveløsningen på alle politikområder.

Kommunens målsætninger og prioriteringer på handicapområdet synliggøres

Handicappolitikken fastlægger rammen og retningen for udviklingen af handicapområdet i kommunen og synliggør de politiske prioriteringer og målsætninger på området. Handicappolitikken skaber grundlag for politiske diskussioner om visioner og prioriteringer både internt i kommunen og eksternt i forhold til mennesker med handicap og de organisationer, som repræsenterer dem. Endvidere opstår der mulighed for synergi mellem kommunens politiske visioner og borgernes ønsker. Processen kan ligeledes bidrage til at synliggøre handicaprådets rolle som en strategisk medspiller i udviklingen af handicapområdet i kommunen.

Ansvarlighed for handicapområdet på tværs af politikområder og forvaltninger

Handicappolitikken er platform for et forpligtende og koordineret samarbejde mellem de fagpolitiske udvalg og på tværs af forvaltninger. Handicappolitikken understøtter, at alle relevante forvaltninger inddrages og ansvarliggøres.

Handicappolitikken er med til at sætte handicapområdet højere op på dagsordenen i tænkningen rundt omkring i kommunen.

Aarhus Kommune, formand for handicaprådet

Princippet om sektoransvarlighed bliver omsat til den kommunale virkelighed, når det handicappolitiske arbejde forankres i hele kommunen og indeholder mål, der omsættes til handling af de enkelte forvaltninger. Kommunalpolitikere og forvaltningerne bliver på den måde forpligtet til at sikre ligebehandling af mennesker med handicap inden for hver deres område.

Dialog, samarbejde og inddragelse

Handicappolitikken skaber grundlag for en konstruktiv dialog mellem kommunalpolitikere, embedsmænd, handicaprådet og handicaporganisationer om udviklingen af handicapområdet i kommunen. Eksternt er politikken et redskab, som handicaprådet og lokale handicaporganisationer kan bruge i dialogen med kommunen. Mennesker med handicap og de organisationer, som repræsenterer dem får mulighed for at blive hørt og kan opleve større anerkendelse som samarbejdspartnere, mens kommunen får værdifuld viden fra borgerne, som kan kvalificere og målrette indsatsen.

Opfølgning og evaluering af handicapindsatsen

Handicappolitikken er – hvis den ledsages af konkrete handleplaner og faste periodiske opfølgninger – med til at sikre, at indsatsen på handicapområdet løbende følges op og evalueres. Arbejdet med handleplaner kan omsætte politiske visioner til konkrete initiativer og kan synliggøre succes og opnåede mål. Opfølgning og evaluering af politikken udgør desuden et stort potentiale for en mere kvalificeret dialog om målsætningerne og gennemførelsen af handicappolitikken fremadrettet.

DE FIRE HANDICAPPOLITISKE GRUNDPRINCIPPER

Dansk handicappolitik er baseret på fire handicappolitiske grundprincipper

LIGEBEHANDLINGSPRINCIPPET

Ligebehandlingsprincippet handler om at sikre alle lige muligheder for at realisere deres drømme og potentialer. I nogle tilfælde kan ligebehandling kun opnås ved at behandle mennesker forskelligt og tage udgangspunkt i de mange forskellige faktorer, der i den konkrete situation har betydning for at opnå ligebehandling for det enkelte menneske.

KOMPENSATIONSPRINCIPPET

Kompensationsprincippet handler om at give kompensation for at overkomme de barrierer, som forhindrer mennesker med handicap i at deltage i samfundslivet på lige fod med alle andre. Kompensation kan for eksempel gives i form af varigt hjælpemiddel som en kørestol eller protese, men kan også gives i form af eksempelvis socialpædagogisk støtte.

SEKTORANSVARLIGHEDSPRINCIPPET

Sektoransvarlighedsprincippet handler om, at alle offentlige myndigheder har ansvar for, at deres tilbud er tilgængelige for mennesker med handicap. I praksis betyder det, at ansvaret for ligebehandling af mennesker med handicap inden for et givent samfundsmæssigt område placeres hos den myndighed, der i øvrigt har ansvaret for det pågældende område.

SOLIDARITETSPRINCIPPET

Solidaritetsprincippet handler om, at de fleste sociale ydelser – også på handicapområdet – finansieres solidarisk via skattesystemet og som udgangspunkt stilles gratis til rådighed for de borgere, der har behov for hjælp.

DET CENTRALE HANDICAPRÅDS UNDERSØGELSE OM HANDICAPPOLITIK I KOMMUNERNE

Det Centrale Handicapråd gennemførte i 2019 en spørgeskemaundersøgelse blandt formændene for de kommunale handicapråd med spørgsmål om deres opfattelse af de handicappolitiske vilkår og prioriteringen af en række udvalgte temaer. Som opfølgning på spørgeskemaundersøgelsen foretog Det Centrale Handicapråd en kvalitativ kortlægning af alle kommunale handicappolitikker, der er tilgængelige online.

Undersøgelserne konkluderer samlet set, at 89 kommuner har vedtaget en handicappolitik, men at to ud af tre af disse politikker er vedtaget før 2016. Langt de fleste kommunale handicappolitikker er formuleret som generelle visioner på handicapområdet, og få kommuner formulerer konkrete mål eller anvender handleplaner i arbejdet med opfølgning på politikken. Alene 31 % af formændene angiver, at handicappolitikken indeholder konkrete resultatmål, mens 25 % svarer, at handicappolitikken suppleres med

årlige handleplaner. Spørgeskemaundersøgelsens konklusioner bygger på svar fra 78 formænd for kommunale handicapråd, hvilket giver en svarprocent på 80 %.

Størstedelen af kommunerne henviser til FN's Handicapkonvention i deres handicappolitikker, mens langt færre kommuner aktivt anvender konventionen og formulerer konkrete mål for at leve op til konventionen. 17 % af formændene svarer, at konventionen i høj grad har betydning for kommunens førte politik. 44 % angiver, at konventionen i nogen grad har betydning.

Begge undersøgelser viser et stort kommunalt fokus på temaerne 'Tilgængelighed' og 'Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet'. 'Mødet med det offentlige system' er ligeledes et emne, som både formændene for de kommunale handicapråd og de kommunale handicappolitikker beskæftiger sig med.

2. INDHOLD I EN HANDICAPPOLITIK

Indholdet i handicappolitikken er af stor betydning – både for hvilke indsatsområder og mål kommunen vil sætte fokus på, og for hvordan kommunen vil arbejde med at nå målene. En kommunal handicappolitik bør omhandle alle de områder, som har betydning for, at mennesker med handicap kan deltage i samfundslivet på lige fod med andre. I den forbindelse er det relevant at sikre sig, at handicappolitikken kommer omkring alle forvaltningsområder – fra teknik og miljø til sundhedsområdet. Ved at inddrage alle relevante politikområder sikres sektoransvaret i kommunens handicappolitik, da ansvaret for realiseringen af de handicappolitiske mål placeres i den del af forvaltningen og hos de fagpolitiske udvalg, der i øvrigt har ansvaret for det pågældende område.

FN's Handicapkonvention som inspirationskilde

FN's Handicapkonvention kan bidrage til at kvalificere og indkredse, hvilke temaer det er relevant at sætte fokus på i en kommunal handicappolitik. Konventionen kan først og fremmest anvendes som et overordnet værdimæssigt afsæt, der kan kvalificere arbejdet med værdier og pejlemærker for den kommunale indsats på handicapområdet. Konventionen er ligeledes en vigtig kilde til inspiration for udvælgelse af de indsatsområder, som kan være relevante at prioritere i den enkelte kommune.

Kommunerne har forskellige udgangspunkter for at formulere en handicappolitik, da der i de enkelte kommuner er forskellige lokale behov og prioriteringer. Det er i den forbindelse vigtigt at drøfte, hvordan FN's Handicapkonvention omsættes på en måde, så den spiller sammen med kommunens lokale værdier, visioner og øvrige politikker. Handicaprådet kan i den forbindelse være med til at rådgive om, hvilke rettigheder der er brug for at sætte særligt fokus på for at efterleve forpligtelserne i FN's Handicapkonvention i den enkelte kommune.

HJØRNESTEN I EN HANDICAPPOLITIK

En handicappolitik kan bygges op omkring vigtige hjørnesten:

- Vision og værdigrundlag
- Udvalgte indsatsområder og målsætninger
- Årlige handleplaner som omsætter politikens visioner og målsætninger til konkrete initiativer

Vision og værdigrundlag

Helt centralt for enhver handicappolitik er at fastsætte en vision og et værdigrundlag. Visionen og værdigrundlaget kan hvile på:

- **FN's Handicapkonvention:** De otte generelle principper eller udvalgte artikler
- **Nationale principper:** De fire handicappolitiske grundprincippe
- **Lokale visioner:** Kommunens generelle værdier og visioner

FN's Handicapkonvention er bagtæppe for politikken. Vi ser på de enkelte artikler og områder i konventionen og piller de artikler ud, som vi synes, det er mest relevant at have fokus på i en periode. Konventionen er med til skabe refleksion over, hvad der er vigtigt at prioritere i vores kommune.

Frederiksberg Kommune, projektleder for revidering af kommunens handicappolitik

Indsatsområder

FN's Handicapkonvention giver et overblik over en lang række temaer, som kan danne afsæt for udvælgelsen af indsatsområder i kommunens handicappolitik. Indsatsområderne kan centrerres om konventionens generelle principper eller knyttes an til bestemte områder. Den enkelte kommune kan lave nedslag i konventionen eller udpege bestemte områder, som kommunen finder det mest relevant at arbejde med. Det kan for eksempel være:

Artikel 9: Tilgængelighed

Artikel 24: Uddannelse

Artikel 25: Sundhed

Artikel 27: Arbejde og beskæftigelse

Artikel 30: Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt

Dernæst består øvelsen i at identificere, hvad rettighederne inden for de udvalgte områder konkret betyder, samt hvilken indsats der kræves for, at rettigheden bliver omsat til virkelighed i den enkelte kommune.

Vi har prøvet at tage et livsperspektiv på vores fokusområder. Vi har børne- og ungeområdet, voksenområdet, ældreområdet og alle overgangene mellem de livsfaser.

Aarhus Kommune, projektleder for revidering af kommunens handicappolitik

Det er væsentligt at sikre sig, at politikken – med afsæt i FN's definition af handicap – tager højde for mangfoldigheden blandt mennesker med handicap. Det kan være relevant at tage stilling til, hvordan politikken forholder sig til forskellige former for fysiske og psykiske funktionsnedsættelser samt favner forskellige aldersgrupper. Kommunen kan vælge i en periode at sætte fokus på særlige målgrupper i sin handicappolitik som fx børnehandicapområdet.

HYPPIGST FOREKOMMENDE TEMAER I HANDICAPPOLITIKKER

Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

Mødet med det offentlige system

Fysisk og digital tilgængelighed

Beskæftigelse

En stor del af formændene for de kommunale handicapråd angiver, at disse fire temaer er de vigtigste at have fokus på kommunalt. 'Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet' og 'beskæftigelse' er de temaer, som flest kommunale handicaprådsformænd angiver blandt de sværeste områder at skabe resultater på.

Kilde: Det Centrale Handicapråd (2019): Undersøgelse om handicappolitik i kommunerne

ERFARINGER FRA FANØ KOMMUNE

Fanø Kommunes handicappolitik 2019-2022 er struktureret omkring otte centrale artikler i FN's Handicapkonvention, som er omsat til lokale målsætninger for Fanø Kommune. Artiklerne er udvalgt på baggrund af en inddragelsesproces af mennesker med handicap, politikere, interesseorganisationer og medarbejdere fra flere af kommunens forvaltninger.

OTTE UDVALGTE ARTIKLER

Artikel 7: Børn med Handicap

Artikel 8: Bevidstgørelse

Artikel 9: Tilgængelighed

Artikel 21: Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information

Artikel 22: Respekt for privatlivet

Artikel 24: Uddannelse

Artikel 25: Sundhed

Artikel 27: Arbejde og beskæftigelse

Uddrag fra Fanø
Kommunes
Handicappolitik
2019-2022

ARTIKEL 24

UDDANNELSE

Det fremgår af FN's Handicapkonvention, artikel 24 at:
"Personer med handicap har ret til uddannelse" (DCR, 2008).

MÅLSÆTNINGER

I Fanø Kommune skal personer med handicap opleve et inkluderende uddannelsessystem, der muliggør uddannelse og som tager højde for eventuelle begrænsninger.

INDSATSER

Fokus på at understøtte den enkelte i uddannelsessystemet så de får den fornødne information, støtte og de relevante hjælpemidler stillet til rådighed.

Fokus på at sikre at børn og unge ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap.

Fanø Skole skal være inkluderende for børn med handicap. Samtidig skal der være et specialiseret skoletilbud til børn med handicap, som ikke kan rummes af folkeskolen.

Forældre til børn med handicap støttes i deres forældreansvar.

HVAD ER ET HANDICAP?

FN's Handicapkonvention tager afsæt i følgende definition:

"Personer med handicap omfatter personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre."

Ifølge denne definition opstår handicappet i mødet mellem en funktionsnedsættelse og forskellige barrierer i omgivelserne. Konventionens definition bygger på det såkaldte samfundsrelaterede handicapbegreb, hvor fokus flyttes fra individet til samfundets indretning. Det står i modsætning til det medicinske handicapbegreb, der fokuserer på funktionsnedsættelsen i sig selv som årsag til, at mennesker med handicap ikke kan deltage i samfundslivet.

HANDICAPBAROMETER

Institut for Menneskerettigheder lancerede i 2017 handicapbarometeret, der systematisk kortlægger udvalgte levevilkår for mennesker med handicap i forhold til resten af befolkningen inden for ti centrale områder.

Barometeret giver en løbende status på, hvordan det går med at opfylde rettighederne for mennesker med handicap og skaber dermed et overblik over, hvor der særligt er behov for at nedbryde barrierer. Barometeret kan være et nyttigt redskab i arbejdet med at udvælge indsatsområder til kommunens handicappolitik.

Læs mere på www.handicapbarometer.dk

3. UDARBEJDELSE AF EN HANDICAPPOLITIK

Hvis en handicappolitik skal have værdi og forankres som styringsredskab i hele kommunen, er det vigtigt, at politikken drøftes og udformes i dialog med kommunalpolitikkerne, embedsmænd, handicaprådet og kommunens borgere. Det er her, rammerne for samarbejdet forhandles, og der opstår mulighed for synergi mellem kommunens politiske visioner og borgernes ønsker. En inddragende proces styrker samarbejdsrelationer både internt i kommunen og med eksterne samarbejdspartnere samt skaber et solidt fundament for den senere implementering og forankring af det handicappolitiske arbejde i hele kommunen.

Kommunale handicapråd

FN's Handicapkonvention præciserer, at mennesker med handicap aktivt skal inddrages og tages med på råd i udvikling og gennemførelse af lovgivning og politikker på handicapområdet gennem de organisationer, som repræsenterer dem. I Danmark er konventionen bl.a. gennemført ved, at alle kommuner har pligt til at etablere et handicapråd, som er forum for dialog og sparring mellem kommunalbestyrelsen og repræsentanter for kommunens borgere med handicap.

Det kommunale handicapråd kan være en vigtig ressource i forbindelse med udarbejdelse eller revidering af kommunens handicappolitik. Medlemmerne af handicaprådet har fingeren på pulsen og kan bidrage med stor viden om og erfaring med, hvilke initiativer der kan fremme lige muligheder for mennesker med handicap i kommunen. Handicaprådet kan dermed være med til at målrette indsatsen og pege på, hvilke indsatser og initiativer på handicapområdet som bør prioriteres i kommunens handicappolitik.

Det anbefales, at handicaprådet på baggrund af deres indgående viden på området får en central rolle og løbende inddrages gennem hele processen med udarbejdelse, implementering

og opfølgning på handicappolitikken. Foruden handicaprådet er det vigtigt at overveje, hvilke andre relevante parter der kan bidrage til arbejdet. Det kan være mennesker med handicap og pårørende, ledere og medarbejdere eller handicaporganisationer i kommunen.

Nedsættelse af en arbejdsgruppe

Det er en god idé at nedsætte en eller flere arbejdsgrupper, der får til opgave at udfærdige et oplæg til en ny handicappolitik og drive processen fremad. Arbejdsgruppen skal gennem hele processen holde øje på fremdriften og sikre, at alle parter får mulighed for at komme med bidrag. Medlemmerne af arbejdsgruppen har også en vigtig rolle som ambassadører for handicappolitikken og skal styrke ejerskabet i hele kommunen.

Arbejdsgruppen kan bestå af embedsmænd fra kommunens forvaltninger og medlemmer af handicaprådet. Det er vigtigt, at arbejdsgruppen er tværfagligt sammensat og inddrager repræsentanter fra de forskellige forvaltninger, således at alle sektorer og politikområder er repræsenteret i arbejdet. Det kan være en god idé at udpege en projektleder, som

Udfordringen internt i forvaltningen er, at der er mange forvaltninger involveret. Samspillet og samarbejdet mellem forvaltninger er en forudsætning for at få en god politik og få alle aspekter ind i politikken fra de forskellige forvaltninger. Derfor er en formel tværgående arbejdsgruppe en rigtig god måde at gøre det på, fordi det tydeliggør, at hver forvaltningsdel har en aktie i politikken.

Frederiksberg Kommune, projektleder for revidering af kommunens handicappolitik

samlers trådene og har en koordinerende funktion på tværs af de involverede forvaltninger. Projektlederen samler op fra møderne i arbejdsgruppen og formulerer forslag til indholdet i den endelige politik. Projektlederen skal ligeledes koordinere og sikre gennemførelse af inddragelsesprocesserne i samarbejde med arbejdsgruppen.

Et vigtigt skridt i processen for arbejdsgruppen er at afdække, hvilke interne og eksterne aktører der skal involveres i arbejdet og på hvilken måde. Det kan være dialogmøder med repræsentanter fra kommunens forskellige fagområder eller borgermøder målrettet mennesker med handicap og deres pårørende, hvor alle med interesse for handicapområdet får mulighed for at komme med ønsker, idéer og forslag til politikken.

KOMMUNALE HANDICAPRÅD

I 2006 blev det lovpligtigt for kommunerne at nedsætte kommunale handicapråd, jf. retssikkerhedslovens § 37a. Handicaprådet består af 3-7 medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen og 3-7 kommunale medlemmer, som både kan være kommunalpolitikere og embedsmænd. Rådets opgave er at rådgive kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål og formidle synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske spørgsmål, der vedrører mennesker med handicap. Kommunalbestyrelsen skal høre handicaprådet angående alle initiativer og forhold, som har betydning for mennesker med handicap. Handicaprådet er et rådgivende organ, der ikke har selvstændige beføjelser til at træffe beslutninger om tiltag, som kommunen skal iværksætte.

Rådet kan selv tage lokalpolitiske spørgsmål af mere generel karakter op til drøftelse og komme med forslag til politiske såvel som administrative initiativer på handicapområdet. Handicaprådet kan i den forbindelse påtage sig som opgave at udbrede kendskabet til FN's Handicapkonvention blandt kommunalpolitikere og embedsmænd samt arbejde for, at handicappolitikken udformes og implementeres i overensstemmelse med konventionen. Handicaprådet kan også være initiativtager til revidering af kommunens handicappolitik.

ERFARINGER FRA AARHUS KOMMUNE

I forbindelse med revideringen af Aarhus Kommunes handicappolitik 2019-2023 blev der nedsat en styregruppe med ledelsesrepræsentanter fra de enkelte magistratsafdelinger og tre repræsentanter fra handicaprådet. Der blev desuden nedsat en arbejdsgruppe for hvert af politikens fire fokusområder bestående af embedsmænd fra de relevante magistratsafdelinger og medlemmer af handicaprådet. Handicaprådet fungerede som følgegruppe og blev løbende inddraget i arbejdet.

Der blev udpeget en projektleder, som fik til opgave at planlægge, organisere og styre processen med revideringen af politikken i samarbejde med den nedsatte styregruppe, de fire arbejdsgrupper og handicaprådet. Styregruppen fortsætter som en implementeringsstyregruppe, der er ansvarlig for den tværgående koordinering i forbindelse med implementering af politikken.

Aarhus Kommune afholdt undervejs i revideringen af handicappolitikken tre arrangementer, hvor kommunens borgere med handicap, pårørende samt ledere og medarbejdere fik mulighed for at komme med ønsker, idéer og forslag til politikken. Der blev afholdt følgende arrangementer:

Temadag om fælles menneskesyn målrettet kommunens medarbejdere og ledere samt repræsentanter fra handicaporganisationerne.

Workshop målrettet kommunens borgere med handicap med særligt fokus på at tiltrække og få unge med handicap i tale.

Høringsarrangement målrettet kommunens borgere med handicap, hvor borgerne fik mulighed for at høre om politikken og få hjælp til at lave høringssvar.

”

*Vi laver den bedste politik ved at ind-
drage. Det kan godt være, at det er
kommunalbestyrelsen, der vedtager
politikken, men det er vigtigt, at det
bliver hele kommunens politik. Det
er så vigtigt, at vi får dem i tale, som
ved noget om området. Det hjælper
os også med at brede ejerskabet ud
i kommunen, så alle dele af kom-
munen kan se værdien i arbejdet.*

Hvidovre Kommune, næstformand for
handicaprådet

4. IMPLEMENTERING AF EN HANDICAPPOLITIK

Hvis handicappolitikken skal forankres bredt i kommunen og ikke blot forblive hensigts-erklæringer, så er det vigtigt kontinuerligt at koordinere og fastholde opmærksomheden på handicappolitikken. I den forbindelse er det vigtigt at tage stilling til, hvilken organisering og hvilke styringsredskaber kommunen vil anvende til at understøtte implementeringen.

Handleplaner

Handleplaner kan være et godt redskab til at omsætte politikken visioner til konkrete initiativer og dermed også gøre politikken visioner målbare. På denne måde sikres et overblik over, hvordan kommunens forvaltninger konkret arbejder med at opnå de fastsatte målsætninger i handicappolitikken. Dermed er der mindre risiko for, at de mere overordnede målsætninger blot forbliver uhåndterbare visioner.

I handleplanen operationaliseres politikken målsætninger, og der opstilles målbare indikatorer og succeskriterier for de enkelte initiativer, der tydeliggør, hvordan politikken visioner og mål realiseres gennem prioriterede indsatser for den kommende periode. Operationaliseringen af de overordnede målsætninger sikrer, at der løbende kan ske opfølgninger på målfrielsen. Handleplanerne og opfølgningen på disse kan også være med til at synliggøre og dokumentere indsatsernes fremdrift over for bl.a. kommunalbestyrelsen og handicaprådet.

Det er en god idé at lade handleplanen følge budgetåret og udarbejde en etårig handleplan med konkrete initiativer i tilknytning til handicappolitikken. Det giver en mulighed for at tænke kommunens økonomiske ressourcer ind og lave en realistisk plan for realisering af indsatserne. Nogle af initiativerne i handleplanen kan også strække sig over en flerårig periode.

*Handicappolitikken har et flerårigt sigte og skal være visionær.
Det er værdier og sigtemål, vi arbejder med i politikken.
Politikken bliver nemt højtragende, men så har vi handle-
planen til at konkretisere. Det er her, man skal stå på mål, når
visionerne bliver omsat.*

Frederiksberg Kommune, projektleder for
revidering af kommunens handicappolitik

ERFARINGER FRA GENTOFTE KOMMUNE

I forbindelse med revideringen i Gentofte Kommune implementeres handicappolitikken ved, at kommunens handicapråd vedtager årlige handleplaner med indsatser for hvert af de seks indsatsområder. Handleplanerne bliver til i et samarbejde mellem handicaprådet og kommunens tværgående handicappolitiske netværk. Handleplanerne beskriver, hvorledes den årlige handicappolitiske pulje på 1,9 mio. anvendes til gennemførelse af udviklingsprojekter inden for de forskellige indsatsområder. Kommunalbestyrelsen og handicaprådet får to gange årligt forelagt en status på udmøntningen af handleplanen.

Uddrag fra
Gentofte
Kommunes
handleplan
2019

SUNDHED OG TRIVSEL

Vi vil	Indsatser/projekter 2019	Succeskriterier	Økonomi 2019	Økonomi 2020
At alle oplever sundhed og trivsel som et fælles ansvar og en integreret del af samarbejdet mellem pårørende, professionelle og borgere med handicap	1. Forsøg med bisidderkorps forankret i frivillighed med henblik på at støtte den enkelte borger i at navigere i det sociale system, herunder støttes i forberedelse til møder samt støtte under og efter møder. Bisidderkorpset tænkes brugt i Social og Handicap samt i Jobcenter	<ul style="list-style-type: none"> • Der oplæres 10 bisiddere • 10 borgere støttes • Både bisiddere og borger oplever, at tilbuddet er relevant og • Projektet bliver forankret som selv bærende i fx Frivilligcenter & Selvhjælp Gentofte	100.000 kr.	

Tværgående handicappolitisk netværk i kommunen

Flere kommuner har positive erfaringer med at etablere et tværgående netværk, der er tovholder for realisering af handicappolitikken og de tilknyttede handleplaner. Netværket består typisk af en række nøglepersoner fra kommunens forvaltninger, der alle har en vigtig rolle i at sikre implementering og forankring af det handicappolitiske arbejde i kommunen.

Ved etablering af netværket er det relevant at gøre sig overvejelser om, hvordan der sikres en kobling til arbejdsgruppen, der var tovholder for processen og udarbejdelsen af selve indholdet i politikken. Herunder om der eventuelt skal være gennemgående personer.

Det er hensigtsmæssigt at udarbejde et kort kommissorium eller lignende, som beskriver netværkets formål, opgaver, mødefrekvens m.m. Der kan med fordel udpeges en koordinator, som har til opgave kontinuerligt at understøtte, koordinere og fastholde opmærksomheden på gennemførelsen af handicappolitikken. Koordinatoren er tovholder for arbejdet i det handicappolitiske netværk og skal via sit netværk i kommunens forvaltninger sikre tværgående koordinering af initiativerne i handleplanen.

Opfølgning

For at opnå den størst mulige effekt er det vigtigt, at handicappolitikken er et dynamisk redskab, som løbende justeres. Faste periodiske opfølgninger på handleplanen er med til at sikre fremdrift og giver grundlag for at vurdere, om de prioriterede mål og indsatser er de rigtige eller mest effektive i forhold til at nå kommunens langsigtede visioner. I opfølgningen kan gives en kortfattet status på indfrielsen af de opstillede indikatorer og succeskriterier. Der kan også gives forklaringer på de forsinkelser eller afvigelser, der eventuelt måtte være i forhold til det planlagte. Opfølgningen kan dokumentere over for bl.a. kommunalbestyrelsen og handicaprådet, hvordan midlerne til de enkelte initiativer er blevet anvendt samt effekten af initiativerne.

Opfølgningen kan med fordel ske i regi af det tværgående netværk, hvor de involverede forvaltningsområder hver især er ansvarlig for at sikre

opfølgning på udmøntningen af initiativerne i handleplanen inden for deres respektive områder. Koordinatoren kan lave en samlet opfølgning på, hvordan handicappolitikken er blevet udmøntet i det forløbne år, og hvordan den planlægges udmøntet i det kommende år. Handicaprådet kan med fordel inddrages i arbejdet med at forbedre eller justere metoderne til at nå de fastsatte mål i forbindelse med kommende års handleplan.

ERFARINGER FRA GENTOFTE KOMMUNE

Gentofte Kommune har etableret et tværgående handicappolitisk netværk, som består af repræsentanter fra alle forvaltningsområder. Formålet med netværket er at koordinere og kvalificere arbejdet med implementeringen af handicappolitikken og indsatserne i de årlige handleplaner. Netværket har ansvaret for udarbejdelse og opfølgning på de årlige handleplaner i samarbejde med handicaprådet.

Netværket holder jævnlige koordineringsmøder og har øget mødeaktivitet i forbindelse med udarbejdelse og opfølgning på handleplanerne. Der er udpeget en koordinator i netværket, som samler trådene og sikrer koordinering og opfølgning på tværs af forvaltninger. Koordinatoren deltagende ligeledes i handicaprådets møder og er i løbende dialog med formandskabet om strategi og udvikling af det handicappolitiske arbejde i kommunen. Koordinatoren var ligeledes ansvarlig for processen omkring revideringen af kommunens seneste handicappolitik.

ERFARINGER FRA GENTOFTE KOMMUNE

Det handicappolitiske netværk i Gentofte Kommune laver to gange årligt en status på udmøntningen af handleplanen, som forelægges handicaprådet. I forbindelse med opfølgningen udfyldes et opfølgningsskema, som beskriver status på de enkelte initiativer. Opfølgningsskemaet tager afsæt i samme skabelon som handleplanen, hvor det med en beskrivende tekst og farvekode angives, hvorvidt det enkelte initiativ gennemføres som planlagt. I opfølgningsskemaet sammenholdes budgettet og forbruget for den enkelte aktivitet.

Uddrag fra
Gentofte
Kommunes
opfølgningsskema
2019

KULTUR- OG FRITIDSLIV

Vi vil	Indsatser/ projekter 2019	Succeskriterier	Beskrivelse	Budget	Forbrug
Øge tilgængeligheden til de eksisterende tilbud, både den fysiske tilgængelighed og tilgængeligheden til information om de tilbud, der findes	1. Færdigudvikling af netværk for familier til ordblinde i folkeskolen (samarbejde mellem bibliotek og Dyslexia), og gennemføre arrangementer med fokus på ordblindhed under bibliotekets arrangementsvirksomhed	<ul style="list-style-type: none"> Familienetværket tilbydes oplevelser der inspirerer, motiverer og styrker netværk mellem familierne Hovedbiblioteket afholder åbne arrangementer med fokus på ordblindhedsområdet 	<p>Familienetværket har holdt 4 velbesøgte arrangementer: Teaterforestilling Contact, Børnetopmøde med podcastproduktion og True North workshop om selvtillid</p> <p>Ungdomsuddannelse: Videndeling med unge ordblinde mentorer og SPS vejledere.</p> <p>Biblioteket har afholdt 2 arrangementer med oplysende foredrag</p>	60.000 kr.	50.700 kr.
Understøtte dialogen mellem foreninger, kulturinstitutioner, kommuner, borgere med handicap og pårørende om, hvordan denne gruppe borgere i højere grad kan inkluderes i kultur- og fritidslivet	2. Familier og pårørende til børn, der er inkluderet i folke- og privatskoler oplever at være en del af et lettilgængeligt, givende og meningsfuldt socialt og kulturelt netværk	<ul style="list-style-type: none"> Der er etableret et samarbejde med skolernes ressourcecentre/ PPR om at skabe kontakt til relevante familier Der er opbygget et netværk som i løbet af 2019 afholder 4-6 arrangementer, der fastholder deltagerne og tiltrækker relevante eksterne samarbejdspartnere og oplægsholdere 	<p>Samarbejdet med PPR om kontakt til de relevante familier er etableret, og der er planlagt møder med de tre skoler, der har AKT-kompetencecentre mhp. sparring og kontakt til forældre.</p> <p>Netværket er under etablering, og det første netværksmøde afholdes enten i december eller i starten af 2020</p>	110.000 kr.	110.000 kr.

”

Vores tidligere handicappolitik var meget værdibaseret. Da vi så skulle til at følge op på politikken og lave handleplaner og effektevaluere, så fandt vi ud af, at det var meget svært. Udgangspunktet for den nye handicappolitik var initieret af formanden for handicaprådet, der sagde meget klart, at vi skal simpelthen have nogle effektmål, som vi kan måle på. Vi skal kunne måle, om der er fremdrift.

Aarhus Kommune, projektleder for revidering af kommunens handicappolitik

ERFARINGER FRA AARHUS KOMMUNE

Aarhus Kommunes handicappolitik 2019-2023 tager afsæt i fire fokusområder med tilknyttede mål, indsatser og konkrete indikatorer. Hver magistratsafdeling er ansvarlig for, at de handicappolitiske målsætninger og konkrete initiativer udføres og implementeres i de enkelte magistratsafdelinger. Efter to år vil der blive lavet en evaluering af politikken med afsæt i de opstillede indikatorer, som afrapporteres til byrådet.

Uddrag
fra Aarhus
Kommunes
handicappolitik
2019-2023

MÅL: LIGHED I SUNDHED

Ved at fokusere målrettet på lighed i sundhed vil Aarhus Kommune i fællesskab styrke sundhed og trivsel for børn og voksne med handicap gennem:

- Tidlige og rettidige indsatser og gennem tidlig opsporing af mistrivsel og somatiske sygdomme.
- Udvikling og understøttelse af den enkeltes kompetencer til at mestre trivsel, sundhed og sygdom.
- Prioritering af sundhedsfremme, forebyggelse og rehabilitering af høj kvalitet for borgere med handicap.

INDIKATORER

Udover indikatorerne i Aarhusmålene, måles der på de samme effektmål, som tages i anvendelse i forbindelse med Aarhus Kommunes nye sundhedspolitik.

Revidering

Revideringen af politikken skal sikre en løbende udvikling af handicapområdet og et vedvarende fokus på at efterleve FN's Handicapkonvention på kommunalt niveau. Revideringen af handicappolitikken vil ofte tage afsæt i den eksisterende politik, men der kan være behov for en justering af de eksisterende mål og prioriterede indsatsområder. Det skyldes, at der kan opstå nye behov blandt kommunens borgere med handicap, ligesom at de politiske prioriteringer på handicapområdet kan ændre sig over tid. Handicappolitikken tages typisk op til revision hvert fjerde år i forbindelse med nedsættelse af en ny kommunalbestyrelse og et nyt handicapråd.

Revideringen af en eksisterende politik strækker sig i de fleste tilfælde over en kortere periode, men minder i hovedtræk om den proces, som kommunen skal igennem, når kommunen formulerer en ny politik. De samme overvejelser om indhold og inddragelse i processen bør derfor også tænkes ind ved revidering af

en eksisterende politik. Som led i processen kan det være en god idé at foretage en evaluering af den eksisterende politik. Evalueringen skal klarlægge, hvilken effekt den nuværende politik har haft, hvad der har fungeret efter hensigten, og hvor der med fordel kan ske ændringer. Evalueringen kan dermed også være med til at pege på relevante fokusområder i den nye politik.

Handicaprådene spiller en central rolle i forbindelse med revidering af en eksisterende politik, da medlemmerne af rådet har fingeren på pulsen og indsigt i udviklingen på området. Handicaprådet har viden om, hvor der aktuelt er behov for at nedbryde barrierer for mennesker med handicap i kommunen, og hvor der eventuelt er særlige lokale udfordringer med at leve op til forpligtelserne i FN's Handicapkonvention. Handicaprådet kan dermed være med til at pege på, hvilke aktuelle områder og indsatser, der bør prioriteres i den kommende periode – fx indsatser på børnehandsicapområdet.

Ved revidering af politikken hvert fjerde år læser handicaprådet politikken igennem og ser på, om der er noget i politikken, der bør ændres. Det kan også være, at der er nogle ting, som vi gerne vil lægge mere vægt på i den nye politik. Senest sagde vi, at vi gerne ville have større fokus på børne- og ungeområdet. Vi skriver naturligvis også høringsvar. Både på revideringen af selve politikken og den årlige gennemgang af handleplanen.”

Frederiksberg Kommune, formand for handicaprådet

ANBEFALINGER TIL REVIDERING AF EN KOMMUNAL HANDICAPPOLITIK

1. Tag udgangspunkt i FN's Handicapkonvention og udvælg en række prioriterede indsatsområder
2. Afklar udgangspunktet i jeres kommune og sammenhængen til lokale værdier, visioner og øvrige politikker
3. Nedsæt en arbejdsgruppe og udpeg en projektleder, der udarbejder et oplæg til en ny handicappolitik og driver processen fremad
4. Inddrag kommunalpolitikkerne, embedsmænd, handicaprådet og kommunens borgere i processen
5. Lav årlige handleplaner og udpeg ansvarlige forvaltninger for udmøntning af de enkelte initiativer
6. Nedsæt et tværgående handicappolitisk netværk og udpeg en koordinator for realiseringen af handicappolitikken og de tilknyttede handleplaner
7. Lav periodiske opfølgninger på handleplanen og indfrielsen af de opstillede mål
8. Fastlæg evaluering og revision af handicappolitikken hvert fjerde år
9. Inddrag handicaprådet som en vigtig ressource gennem hele processen med udarbejdelse, implementering og opfølgning på handicappolitikken og handleplanerne
10. Hent inspiration i andre kommuners arbejde med handicappolitikker og handleplaner

DET CENTRALE HANDICAPRÅD

Det Centrale Handicapråd arbejder for et samfund, hvor mennesker med handicap har samme muligheder som alle andre. Vores mål er et samfund med plads til alle, hvor alle ser mennesket frem for handicappet.

Det Centrale Handicapråd er et uafhængigt råd, som rådgiver politikere, myndigheder og andre aktører om, hvordan de kan forbedre forholdene for mennesker med handicap. Rådet stiller forslag om konkrete politiske tiltag, kommenterer lovgivning, gennemfører holdningsbearbejdende kampagner og deltager i relevante debatter. Rådet inddrager desuden erfaringer fra og understøtter arbejdet i de kommunale handicapråd.

Rådet består af 19 medlemmer, som alle beskæftiger sig med forskellige forhold, der har betydning for mennesker med handicap. Det gør rådet i stand til at finde velfunderede løsninger til, hvordan samfundet kan indrettes, så mennesker med handicap kan deltage i samfundslivet på lige fod med alle andre.

Det Centrale Handicapråd